

АФОРИСТИКА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ І ВІРИ ВОВК: ДІАЛОГИ ТЕКСТІВ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 1 (43)

УДК 161.2Сковорода+821.161.2Вовк].091

DOI:10.24144/2663-6840/2020.1(43).343–347

Григорчук Ю. Афористика Григорія Сковороди і Віри Вовк: діалоги текстів; кількість бібліографічних джерел – 10; мова українська.

Анотація. Стаття присвячена порівняльному аналізу афористики Григорія Сковороди і Віри Вовк. Об'єктом дослідження обрано поетичні збірки «Сад божественних пісень...» і «Будова». У цих збірках особливо чітко репрезентовані ідейно-стильові риси письма авторів: релігійно-філософський світогляд, інтелектуальна глибина думки, дидактичний стиль викладу, лаконічність і афористичність вислову.

Фразеологічний потенціал творчості митців ще недостатньо проаналізований у наукових джерелах. Афористику Григорія Сковороди висвітлюють праці І. Іваня, В. Калашника, О. Мишанича, Л. Ушкалова. Натомість афористика Віри Вовк як одна з домінантних рис її ідіостилу досі не досліджена. У цьому контексті компаративний аналіз фразеологічних висловів письменників постає актуальною сферою дослідження їхньої творчості.

Мета статті – проаналізувати у компаративному аспекті афористику поетичних збірок Григорія Сковороди і Віри Вовк. Реалізація мети передбачає виконання таких завдань: 1) окреслити афористичність як домінанту художніх текстів; 2) виокремити домінантні теми афористики Г. Сковороди і Віри Вовк; 3) розглянути мовно-стилістичні засоби вираження фразеологічних висловів.

Встановлено, що в обох збірках превалює онтологічна й антропоцентрична тематика, філософський погляд на людину в аксіологічному й екзистенційному вимірах. Це відображають тематичні групи афоризмів, зосереджені навколо концептів: життя, смерть, гріх, серце, дух, плоть, час, радість, смуток (у Г. Сковороди), і життя, дух, душа, гріх, час, праця, любов (у Віри Вовк).

Художньому втіленню цих концептів сприяють мовно-стилістичні засоби. У текстах Григорія Сковороди це насамперед метонімія, антитеза й епіфора, тоді як у Віри Вовк – метафора, персоніфікація й анафора. Як органічні складові афоризмів ці тропи і стилістичні фігури надають їм емоційної виразності, семантичної образності й інтонаційної завершеності.

Важливо, що у структурі творів фразеологічні вислови займають переважно фінальну позицію, логічно підсумовуючи лейтмотиви поезій, а у творах постають лаконічним втіленням життєвої філософії письменників, ідеї якої суголосні і незмінно актуальні, як у XVIII, так і у XXI ст.

Ключові слова: Григорій Сковорода, Віра Вовк, афористика, концепт, образ, символ, текст.

Постановка проблеми. Філолог за освітою й поетеса за покликанням, Віра Вовк уже з юних літ цінувала виражальні можливості слова, прагнучи, щоб її «слова були гострі й чисті, як стріли, щоб вдарили влучно, але стріли, оплетені якимись химерними прикрасами, екзотичними перами, круглими обручами» [Вовк 1956, с. 56]. Вимогливість до власного письма була притаманна й Г. Сковороді, який як філософ-богослов добре розумів онтологічну сутність слова і його невичерпний семантичний потенціал. Автор стверджував: «Жодні фарби не передають приваби троянди, лілеї, нарциса настільки жваво, наскільки прегарно в них з'явлена невидима Божа істина – тінь небесних та земних образів. Звідси народилась hieroglyphica, emblemata, symbola, таїнства, притчі, байки, подоби, приказки...» [Сковорода 1994, с. 102].

Із цієї мистецької уваги до слова, до форми, до праобразу постає й знакова афористичність письма, притаманна текстам Віри Вовк і Григорія Сковороди. Саме у ній органічно втілюється філософська спрямованість мислення, характерна для обох письменників. Ці риси особливо виразно втілені у збірках «Сад божественних пісень...» і «Будова». Подібно, як книга віршів Г. Сковороди постає поетичною квінтесенцією його філософії, так і збірка віршів Віри Вовк виступає своєрідним метафорично-образним

втіленням постулатів, вагомим для авторки. У цьому аспекті афористика філософа й поетеси – актуальна царина для компаративного аналізу.

Аналіз досліджень. «Важливою рисою мови сквородинських творів є рясні фразеологізми», зазначав Л. Ушкалов, указуючи, що «основними джерелами сквородинської фразеології є український та чужий фольклор, писання стародавніх грецьких і римських авторів» [Ушкалов 2004, с. 424]. Водночас фразеологічний потенціал творчості філософа ще недостатньо висвітлений у наукових джерелах. Мові творів Г. Сковороди присвячені праці Л. Гнатюк, В. Передрієнка, Ю. Шевельова, які висвітлюють лінгвістичне підґрунтя художньої мови філософа; І. Білодіда, М. Жовтобрюха, М. Лесюка, які аналізують мову творів письменника в контексті становлення української літературної мови; Ф. Бачевича, М. Корпанюка, Л. Ушкалова, які пояснюють лінгвофілософську концепцію мови митця. Афористику Г. Сковороди як самобутню грань його ідіостилу висвітлюють лише праці І. Іваня [Іваньо 1964], В. Калашника [Калашник 1994], О. Мишанича [Мишанич 1976]. У цьому контексті фразеологічне багатство художньої творчості Віри Вовк цілком не досліджене. Потребує детального вивчення й мова її творів, якій присвячені окремі розвідки Н. Грицик, Н. Науменко, О. Смольницької, Г. Сюті.

Водночас окремого порівняльного аналізу афористики Г. Сковороди і Віри Вовк досі немає, а саме вона – визначальна риса їхнього творчого почерку.

Мета статті – проаналізувати в компаративному аспекті афористичний потенціал поетичних збірок Григорія Сковороди і Віри Вовк. Реалізація мети передбачає виконання таких завдань: 1) окреслити афористичність як домінують художніх текстів, що віддзеркалює філософську природу світомислення письменників; 2) виокремити основні теми афористики Григорія Сковороди і Віри Вовк в контексті порівняльного аналізу поезії зі збірок «Сад божественних пісень...» і «Будова»; 3) розглянути лексико-стилістичні засоби увиразнення, притаманні фразеологічним висловам.

Методи та методика дослідження. Послідовне втілення мети статті передбачає застосування низки літературознавчих методів: порівняльно-історичного (для окреслення світоглядної спорідненості Григорія Сковороди і Віри Вовк), описового (для опису і структурування афористики за домінують темами), герменевтичного та структурно-аналітичного (для дослідження естетичної природи фразеологічних висловів, їхніх спільних і відмінних ідейних домінують, мовно-стилістичних засобів увиразнення).

Виклад основного матеріалу. Цікаво, що тяжіння до філософичності, підтексту відображене вже в заголовках аналізованих збірок. Повна назва книги Г. Сковороди – «Сад божественних пісень, що проріс із зерен Священного Писання» [Сковорода 1994, с. 49], – стимулює читача до пошуку смислових паралелей із Біблією. Також назва поетичної збірки Віри Вовк «Будова» вказує, що йдеться про певну структуру, ієрархію, алегорично – про будову духовних вартостей, на яких тримається світ:

Ми будуюмо всесвіт.

Усі ми челядники...

Найвищого Будівельника

Від первосвіту до приходу Страшного Суду.

Ми будуюмо і руйнуємо

Щогодини, щодня, щотисячоліття

Велетенський собор

У власній душі

[Вовк 2015, с. 58].

Зміст наведеної поезії, як і всієї збірки, апелює до біблійного, релігійно-філософського осмислення людського буття. У цьому річищі розгортається й поетична думка «Саду божественних пісень...» Г. Сковороди. Обидві збірки виразно дидактичні за змістом і афористичні за формою: книга «Сад божественних пісень...» охоплює близько тридцяти п'яти фразеологічних висловів, а збірка «Будова» – двадцять, що свідчить про виразну ідіоматичність художньої мови митців.

У ідейно-змістовому руслі творів виразно домінує онтологічна й антропоцентрична тематика, погляд на людину в аксіологічному та екзистенційному вимірах. «*Без віри в людину / Життя – без зерна*» [Вовк 2015, с. 82], – стверджує Віра Вовк. Але це не раціональна впевненість у силі людського хисту й потенціалі розуму, а апріорна віра в Боже начало в людині, у перемогу добра над злом, твор-

чості над руйнацією. За словами Н. Грицик, цілий пласт мотивів і образів Віри Вовк «є виразними стилістичними маркерами її заглибленості у духовний світ християнства» [Грицик 2002, с. 45]. Джерело всіх креативних сил поетеса вбачає у сповненому Божою любов'ю серці. Її лірична героїня молитовно просить Творця: «*Зроби мої думки джерельною водою... / А серце – зерном на засів, / Не гніздом шершнів*» [Вовк 2015, с. 6]. Подібно стверджує й мислитель: «*Щастя в серці, серце в любові, любов же – в законі вічного*» [Сковорода 1994, с. 140]

Ключові концепти фразеологічних висловів письменниці: *життя, дух, душа, гріх, час, праця, любов*. Схожі теми притаманні й афористиці Г. Сковороди: *життя, смерть, гріх, серце, дух, плоть, час, радість, смуток*. Художнє висвітлення цих мотивів у поезіях митців суголосне й оригінальне.

Так, характерна для Віри Вовк вітаїстична, життєствердна тональність письма органічно відображена в слові. «*Можна мати колоча життя, але серце – в пелюстках*» [Вовк 2011, с. 36], або ж: «*Всупереч страстям, жахиттям / Життя – прекрасне!*» [Вовк 2015, с. 81]. Прикметно, що концепт життя у творах Віри Вовк незмінно пов'язаний з ідеями добра, краси, істини. Це втілюють дидактичні максими: «*Не згадує трагедій життя... / Пригадай безцінне добро, / Даром дане тобі*» [Вовк 2015, с. 46], «*Правда – тільки одна*» [Вовк 2015, с. 53]. Розуміння авторкою містерії життя органічно передає вірш-метафора «Рушник», де ключовий символ, винесений у назву, постає алегорією земного шляху письменниці: «*Я вишивала довгі роки / Цей рушник на ікону. / Він має давній узір, / Що вимагає зосередження... / Тепер рушник майже вишитий. / Бракує тільки на закінчення / Одного хрестика*» [Вовк 2015, с. 45]. Традиційний для української культури національний образ рушника набуває тут особистісного значення, однак не втрачає своєї архетипної семантики – алегорії життєвої дороги.

Концепт життя широко репрезентований і в афористиці збірки Г. Сковороди, однак, на відміну від творів Віри Вовк, окреслений не засобами метафоричної поетики модернізму, а переданий кризь призму символічних образів й антитетичної риторики бароко, втілений у бінарних опозиціях *життя і смерті, чистого серця і гріха, радості і смутку*.

Важливо, що закорінене в Біблії свідомість письменника висвітлює ці антиномії в контексті євангельського інтертексту. Так, Господня благовість із Євангелія від Йоана: «*Я – путь, істина і життя*» [Біблія 2008, Ів. 14:6] отримує поетичну інтерпретацію у Г. Сковороди: «*Хай весь світ – у забуття, / Лиш в тобі життя, о Ісусе!*» [Сковорода 1994, с. 54]. Із концептом життя в його творах, як і у віршах Віри Вовк, тісно пов'язані ідеї радості, добра, істини: «*Боже! Вислів ти живий! / Хто без тебе не смутний*» [Сковорода 1994, с. 78], «*Не красне довготою, та красне добротою, / Як пісня, життя*» [Сковорода 1994, с. 80], «*Возведи зіниці вгору – / Шлях знайдеш правдивий*» [Сковорода 1994, с. 62].

Якщо життя й радість для автора пов'язані з Богом, то смерть і смуток, навпаки, – з гріхом. Це

втілюють афоризми. Перефразовуючи біблійне: «Заплата за гріх – смерть» [Біблія 2008, Рим. 6:23], ліричний герой констатує: «Гріхи смерть народять – живу смерть наводять» [Сковорода 1994, с. 49]. Ареною боротьби життя та смерті є, за автором, людське серце: «*Бо серцем хто брудний, не може Бога уздріть*» [Сковорода 1994, с. 50]. Чисте серце стає невичерпним джерелом радості і щастя: «*Веселість сердечна – це ведро неба ясного*» [Сковорода 1994, с. 64]. Натомість гріх породжує смуток і смерть: «*Як у серці нуда, буде тобі біда*» [Сковорода 1994, с. 77], «*Хто журбу в утробі завжди був носив, / Той лежить у гробі й ніколи не жив*» [Сковорода 1994, с. 80]. У цьому контексті перемога над смертю рівнозначна перемозі над гріхом у людському естві. Афористично висвітлюючи цю думку, ліричний герой стверджує: «*Знаю, що смерть, як коса замашина, / Навіть царя не обійде вона... / Хто ж бо зневажить страшну її сталь? / Той, чия совість, як чистий кришталь*» [Сковорода 1994, с. 58].

Релігійно-філософське трактування теми гріха крізь призму антропоцентричної тематики притаманне й афористиці збірки Віри Вовк «Будова». «*Юдиним гріхом була задрість... / Пілат грішив боягузством... / Два гріхи – притаманні / Вічним рабам*» [Вовк 2015, с. 52], – декларує одна з її поетичних мініатюр. По-біблійному трактуючи гріх як джерело духовної неволі («*Кожен, хто гріх чинить, – гріха невольник!*» [Біблія 2008, Ів. 8:34]), письменниця акцентує його руйнівну природу, яка впливає не лише на саму людину, а й на всесвіт: «*Гріх убиває намічений задум*» [Вовк 2015, с. 57], «*Одна хвилина... / Руїнує святиню, / Будовану тисячоліттями*» [Вовк 2015, с. 61]. Протистоїть руйнівній стихії гріха творча сила любові, що впливає з чистого серця: «*Як усюди гроза, / Як у серці стріла... / Як над світом – бездонне море, / Святися, крапле любови!*» [Вовк 2015, с. 65]. Суттєво, що чимало афоризмів збірки об'єднані саме цим концептом: «*Любов... як молитва, / Що не просить, а дякує*» [Вовк 2015, с. 34].

Осмилення людського буття в категоріях життя і смерті, вічного і проминального невіддільне від мотивів праці (як того, що наповнює життя змістом) і часу (як темпоральних меж земного шляху людини). «*Справжня вишивальниця / Посвятить свої пальці / Для вишивки*» [Вовк 2015, с. 10], – пише Віра Вовк, перефразовуючи сентенцію: «*Жити варто для того, за що варто вмерти*». Її ліричний герой воліє «*бути, не блистити*» [Вовк 2015, с. 25], і стверджує: «*Як довго б'ється живчик, / Дякуймо думці світлій*» [Вовк 2015, с. 44]. Глибоко розуміючи цінність і швидкоплинність часу, письменниця афористично декларує: «*Уважай, щоб ні один твій день / Не впав до криниці, / Бо день – велетенська цінність*» [Вовк 2015, с. 77], «*День не жде*» [Вовк 2015, с. 9].

Суголосне розуміння вартості часу відображене й у поетичній афористиці Г. Сковороди: «*Дорожити варто днем*» [Сковорода 1994, с. 71], «*Суцільний день тільки наш, а не ранковий час*» [Сковорода 1994, с. 71]. Незмінно актуальна для філо-

софа і відображена у сталих висловах його творів тема праці. На відміну від Віри Вовк, у текстах якої праця мислиться як творчість і має конкретизований вимір (вишивання, малярство, віршування), у творах Г. Сковороди вона розуміється узагальнено як діяльність, спрямована на створення благ, однак трактування цієї теми невіддільно пов'язане з фундаментальними ідеями філософії письменника – спорідненості й самопізнання. Це відображають фразеологічні вислови: «*Всякому місту звичай, права*» [Сковорода 1994, с. 57], «*Що потрібно тобі, знайдеш лиш у собі*» [Сковорода 1994, с. 77], «*Краще мить чесно жити, аніж день в мислях злих*» [Сковорода 1994, с. 71].

Поетично увиразнене в афористиці аналізованих збірок також філософське розуміння двох вимірів людини і світу: матеріального й духовного. Так, *плоть і дух* постають у афористичному мисленні Г. Сковороди двома антагоністичними первнями, що воюють один проти одного, суголосно біблійному: «*Тіло пожадає проти духа, і дух пожадає проти тіла*» [Біблія 2008, Гал. 5:17]. Автор стверджує: «*Всяка плоть – пісок*» [Сковорода 1994, с. 70], а «*Прірва – дух у чоловіку, ширша всіх небес та вод*» [Сковорода 1994, с. 58]. Його поезії й філософські трактати в унісон резонують максимум: «*Не буде плоттю ситий дух*» [Сковорода 1994, с. 58].

На відміну від Г. Сковороди, Віра Вовк не протиставляє, а зіставляє матеріальну та духовну природи людського ества, що в оксиморонному дуалізмі виявляють гармонійну красу Божого світу. Це втілює вірш-метафора «Суперечність»: «*Ми тільки – піщинки при березі, / Минальніші рос на травах... / І... глибиші тропічного лісу... / Безсмертні*» [Вовк 2015, с. 26]. Афористично осмислюючи поняття душі й духу, письменниця стверджує: «*Висока душа – вимоглива*» [Вовк 2015, с. 12] та спонукає себе й читачів «*Шукати початків людського духу / В час новітнього люджерства*» [Вовк 2015, с. 20]. Концептуальним продовженням теми духовного поступу постає чотирирядкова мініатюра «Сталаяміт». Увесь вірш – це риторично-алегоричне запитання, звернене до сучасників і нащадків:

*Постійною краплею
Час будує колону.
Що постійне в тобі?
Який залишиш світу пам'ятник?*

[Вовк 2015, с. 37].

Варто звернути увагу також на художню форму фразеологічних висловів та лексико-стилістичні засоби їх увиразнення. Особливої естетичної образності та семантичної глибини афоризмам письменників надають біблійні алюзії й символіка. Чимало їх у поетичній збірці Г. Сковороди, зокрема: «*Полюби шлях вузький*» [Сковорода 1994, с. 70] – алюзія на євангельські рядки: «*Але тісні ті двері й вузька та дорога, що веде до життя*» [Біблія 2008, Мт. 7:14]. Сповнені біблійними алюзіями й рядки поезій Віри Вовк, як-от: «*Тягар життя – / Зерно в лушпинні горіха*» [Вовк 2015, с. 28] – алюзія на слова Ісуса: «*Ярмо бо моє любе й тягар мій легкий*» [Біблія 2008, Мт. 11:30]. Семантичній місткості фразеологічних

висловів значно сприяє символіка. Так, у афористичній Г. Сковороди наскрізно превалює символ серця, який означає особу, її духовний світ («*Всякому серцю любов своя є*» [Сковорода 1994, с. 57]), тоді, як у афористичній Віри Вовк – символи рушника, вишивання і будівництва, що означають життя людини і її творчу працю («*Справжня вишивальниця / Посвятить свої пальці / Для вишивки*» [Вовк 2015, с. 10]). Чимало символічних образів письменників імпліцитно вказують на постать Творця. У афоризмах Віри Вовк Господь – Найвищий Майстер чи Найвищий Будівельник: («*Ми всі / Челядники Найвищого Майстра!*» [Вовк 2015, с. 56]), подібно, як і в Григорія Сковороди: («*Бог найкращий астроном і найвищий економ*» [Сковорода 1994, с. 77]), а ще – друг у серці людини: («*Подивись в нутро тобі: друга знайдеш у собі!*» [Сковорода 1994, с. 77]).

Формуванню образності й переконливості висловів значно сприяють *тропи та стилістичні фігури*. Прикметно, що в основі більшості фразеологізмів Віри Вовк лежать метафора і персоніфікація («*День не жде*» [Вовк 2015, с. 9], «*Святися, крапле любови!*» [Вовк 2015, с. 63]), тоді як в основі афоризмів Г. Сковороди – метонімія й антитеза («*Кинь Коперникові сфери, / В серця свого глянь печери!*» [Сковорода 1994, с. 77], «*Краще в святі день пробуть, аніж безбожний рік*» [Сковорода 1994, с. 71]). Серед тропів, окрім метонімії, у фразеологізмах філософа присутні також перифраза («*Коли совість в тебе чиста, не страшний Перун огнистий*» (смерть) [Сковорода 1994, с. 49]), персоніфікація («*Дух свободи нас в нас родить*» [Сковорода 1994, с. 52]) й порівняння («*Воля наша – пічка ада*» [Сковорода 1994, с. 78]).

Рельєфності викладу афористичної думки сприяє вміле використання засобів поетичної стилістики. У висловах Віри Вовк домінують складова анафора, що поєднує суміжні рядки («*Як сузвіздя котиться за обрій, / Як стобарвне снідиє життя... / Прийми дарунок долі / Без вимагань і скарг*» [Вовк 2015, с. 36]), градація («*Думки родять діла, / А діла будують вдачу*» [Вовк 2015, с. 54]), а також кільце («*Без віри в людину / Життя – без зерна*» [Вовк 2015, с. 82]). У афоризмах Григорія Сковороди присутні, здебільшого, антитеза («*Що потрібне – легке, непотрібне ж – важке!*» [Сковорода 1994, с. 78]) та епіфора («*Щастя нема на землі, щастя нема і в небі, / Не віднайти її у вуглі – інде шукать треба*» [Сковорода 1994, с. 68]).

ЛІТЕРАТУРА

1. Біблія. Святе Письмо Старого та Нового Завіту. Львів: Місіонер, 2008. 1475 с.
2. Вовк В. Будова. Ріо-де-Жанейро: Contraste, 2015. 86 с.
3. Вовк В. Духи й дервіші. Мюнхен: Українське видавництво, 1956. 158 с.
4. Вовк В. Мережа. Львів: БаК, 2011. 152 с.
5. Грицик Н. Стилістичні маркери релігійності у поезії Віри Вовк. *Культура слова*. 2002. № 61. С. 44–48.
6. Іванько І.В. Прислів'я та приказки у творах Г.С. Сковороди. *Українська мова та література в школі*. 1964. № 8. С. 29–33.
7. Калашник В.С. Афористичність поетичної мови Григорія Сковороди (на матеріалі циклу «Сад божественних півсней»). *Тези доповідей Міжнар. наук. конф., присвяченої 200-річчю з дня смерті Григорія Сковороди*. Харків, 1994. С. 53–54.

Прикметно, що за синтаксичною організацією фразеологізми філософа найчастіше побудовані як складнопідрядні речення зі з'ясувальним («*Щасний той і без утіх, хто подужав смертний гріх*» [Сковорода 1994, с. 51]). Натомість афоризми у творах Віри Вовк – це переважно безособові двоскладні речення з присудком, вираженим абстрактним іменником («*Любов – щедрий дар, / Не вимагає відплати*» [Вовк 2015, с. 34]). У поезіях ці сталі вислови займають переважно фінальну позицію, логічно підсумовуючи домінуючий мотив твору, проте часто вводяться всередину тексту, надаючи йому напруженості й динамізму.

Висновки. Загалом, поезії Віри Вовк, як і твори Г. Сковороди, незмінно закорінені в духовно-аксіологічній площині. Це висвітлюють проаналізовані фразеологічні вислови, що увиразнюють теми життя і смерті, святості і гріха, праці і часу, духовного й матеріального. Прикметно, що в афористичній збірці Віри Вовк виразно превалює вітаїстична тематика, пов'язана з концептом життя, який об'єктивується засобами метафоричної поетики модернізму й інтерпретується в сув'язі з концептами творчості, радості й духу. Натомість у афористичній «Саду божественних пісень...» Г. Сковороди вітаїстична тематика висвітлена крізь призму антитетично-символічної риторики бароко й передана через опозиції життя і смерті, чистого серця та гріха, радості і смутку. Знаковими для філософських висловів аналізованих збірок постають також концепти часу і праці, духовного й матеріального. У них органічно втілені суголосні ідеї письменників, пов'язані з усвідомленням і розумінням цінності часу, аксіологічного виміру праці, сув'язі та протиріччя духовно-матеріальних первнів світобудови. Важливими засобами реалізації цих аксіологічних постулатів постають біблійні алюзії й національно-культурні символи (серця, рушника), які надають художньому слову митців місткості і глибини. Із-поміж лінгвостилістичних засобів увиразнення мовлення в афористичній Г. Сковороди переважають метонімія, антитеза й епіфора, тоді як у Віри Вовк – метафора, персоніфікація й анафора. Усі вони сприяють рельєфному поетичному вираженню споріднених світоглядно-філософських максим митців, незмінно актуальних упродовж століть.

Отже, ідейно-естетичне зіставлення фразеологічних висловів філософа й поетеси виявляється досить плідним, оскільки в лаконічній формі увиразнює унікальну тематичну суголосність їхніх текстів і домінуючі стильові вектори письма.

8. Мишанич О.В. Григорій Сковорода і усна народна творчість. Київ: Наукова думка, 1976. 151 с.
9. Сковорода Г. Твори: у 2 т. Київ: АТ «Обереги», 1994. Т. 1. 528 с.
10. Ушкалов Л.В. Григорій Сковорода: семінарії. Харків: Майдан, 2004. 776 с.

REFERENCES

1. Bibliia. (2008) *Sviate Pysmo Staroho ta Novoho Zavitu* [The Holy Bible: Old and New Testaments]. Lviv: Misioner. 1475 s. [in Ukrainian].
2. Vovk V. (2015) *Budova* [Building]. Rio-de-Zhaneiro: Contraste. 86 s. [in Ukrainian].
3. Vovk V. (1956) *Dukhy y dervishi* [Spirits and dervishes]. Miunkhen: Ukrainske vydavnytstvo. 158 s. [in Ukrainian].
4. Vovk V. (2011) *Merezha* [The Net]. Ljviv: BaK. 152 s. [in Ukrainian].
5. Hrytsyk N. (2002) *Stylistychni markery relihiinosti u poezii Viry Vovk* [Stylistic markers of religiosity in the poetry of Vira Vovk]. *Kultura slova*. № 61. S. 44–48 [in Ukrainian].
6. Ivano I.V. (1964) *Pryslivlia ta prykazky u tvorakh H.S. Skovorody* [Proverbs and sayings in the works by H.S. Skovoroda]. *Ukrainska mova ta literatura v shkoli*. № 8. S. 29–33 [in Ukrainian].
7. Kalashnyk V.S. (1994) *Aforystychnist poetychnoi movy Hryhoriiia Skovorody (na materialy tsyклу «Sad bozhestvennykh pesnei»)* [The aphoristics of the poetic language of Hryhorii Skovoroda (on the material of the cycle “Garden of Divine Songs”)]. *Tezy dopovidei Mizhnar. nauk. konf.* Kharkiv. S. 53–54 [in Ukrainian].
8. Myshanych O.V. (1976) *Hryhorii Skovoroda i usna narodna tvorchoist* [Hryhorii Skovoroda and oral folk art]. Kyiv: Naukova dumka. 151 s. [in Ukrainian].
9. Skovoroda H. (1994) *Tvory: u 2 t.* [Writings in 2 t.]. Kyiv: АТ «Обереги». Т. 1. 528 с. [in Ukrainian].
10. Ushkalov L.V. (2004) *Hryhorii Skovoroda: seminarii* [Hryhorii Skovoroda: seminary]. Kharkiv: Mайдан. 776 s. [in Ukrainian].

HRYHORII SKOVORODA'S AND VIRA VOVK'S APHORISTICS: DIALOGUES OF TEXTS

Abstract. The article is devoted to a comparative analysis of the Hryhorii Skovoroda's and Vira Vovk's aphorisms. The object of research is the poetry collections «Garden of Divine Songs» by H. Skovoroda and the «Building» by V. Vovk. These collections are represented especially clearly the ideological and stylistic features of the authors' writing: the religious and philosophical worldview, intellectual depth of the thought, didactic style of the presentation, the conciseness and aphorism of the expression.

Phraseological potential of artists' creativity is still insufficiently analyzed in scientific sources. The Hryhorii Skovoroda's aphorisms were elucidated by the works of I. Ivano, V. Kalashnyk, O. Myshanych and L. Ushkalov. However, the Vira Vovk's aphorism as one of the dominant features of her idiosyncrasy has not yet been studied. In this context, a comparative analysis of the phraseological expressions of these writers becomes an actual area for investigation of their creative work.

The purpose of presented article is to analyze in a comparative aspect the Hryhorii Skovoroda's and Vira Vovk's aphorisms of the poetry collections. The implementation of this purpose assumes the accomplishment of the next tasks: 1) to outline the aphorism as a dominant of literary texts; 2) to single out the dominant themes of the H. Skovoroda's and V. Vovk's aphorisms; 3) to consider the linguistic and stylistic means of the expressiveness of phraseological expressions.

It is established that the ontological and anthropocentric themes as well as philosophical view of man in an axiological and existential conceptions prevail in both collections. This is reflected by the thematic groups of aphorisms centered around the concepts: the life, the death, the sin, the heart, the spirit, the flesh, the time, the gladness, the sorrow (by H. Skovoroda), and the life, the spirit, the soul, the sin, the time, the work, the love (by V. Vovk).

The artistic embodiment of these concepts are assisted by the linguistic and stylistic means. In the Hryhorii Skovoroda's texts such ones first of all are the metonymy, the antithesis and the epiphora, while in the Vira Vovk's texts such ones are the metaphor, the personification and the anaphora. These paths and stylistic figures as an organic components of aphorisms give them emotional expressiveness, semantic imagery and intonational completeness.

It is important that in the structure of works the phraseological expressions occupy mainly the final position, logically summarizing the leitmotifs of poetry, and appear in the works as a laconic embodiment of the life philosophy of writers, whose ideas are consonant and relevant invariably with ideas in the eighteenth as well as in the twenty-first centuries.

Keywords: Hryhorii Skovoroda, Vira Vovk, aphoristics, concept, image, symbol, text.

© Григорчук Ю., 2020 р.

Юлія Григорчук – кандидат філологічних наук, молодший науковий співробітник відділу давньої української літератури Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАНУ, м. Київ, Україна; <https://orcid.org/0000-0002-9359-1334>

Yulia Hryhorchuk – PhD (Candidate of Philology), junior research fellow at the Department of ancient Ukrainian literature, Shevchenko Institute of the Literature of the NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine; <https://orcid.org/0000-0002-9359-1334>